

LUND
UNIVERSITY

Naturresursfällan och exportdiversifiering

En empirisk studie om hur naturresursfällan påverkar exportdiversifiering

Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet

Examensarbete kandidatnivå

Författare: Andreas Nord

Handledare: Joakim Gullstrand

Januari 2018

Abstract

The purpose with this study is to examine if a higher level of natural resources hinders export diversification in less developed countries. This is important as low export diversification might affect a country negatively in several aspects that might lead to lower economic growth. Successful management of natural resources is of principle interest for an economist since it affects the direction a country takes. An econometric survey is made with help from panel data regressions. For the issue “the resource curse and export diversification in less developed countries. A contradiction?” the conclusion has been reached that yes, it is a contradiction. Less developed countries get a lowered diversification when their profits from the natural resource sector increases, they get stuck in the resource curse.

Keywords: Trade, export diversification, natural resources, resource curse, developing countries.

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	3
2. Exportdiversifiering och naturresurser	5
2.1 Exportdiversifiering och tillväxt.....	5
2.2 Naturresurser och holländska sjukan.....	7
2.3 Exportdiversifiering och naturresurser	9
3. Empirisk ansats.....	12
3.1 Metod	12
3.2 Data	14
4. Resultat.....	20
5. Slutsats	24
Referensförteckning	26
Appendix.....	29

1. Introduktion

Utvecklingsländer har ofta en underutvecklad marknad som saknar flera viktiga parametrar såsom rättssystem och infrastruktur (Todaro & Smith 2015, s 69). Parametrar som dessa gör att frihandel inte alltid är det bästa för att främja social och ekonomisk utveckling i varje enskilt land och oberoende av ekonomisk utvecklingsnivå (Reiter och Jönsson 2002, s 195). Under en lång tid höll sig många utvecklingsländer stängda för att de såg frihandel som ett gynnande av de redan rika länderna på sin bekostnad. Efter 1985 öppnade flera utvecklingsländer upp sig för konkurrens och tog bort sina importbegränsningar. Detta gjorde att import och export ökade markant och från att ha bestått i stort sett enbart av jordbruk och gruvprodukter så var nu industrivaror en ökande andel (Krugman, Obstfeld, Melitz 2015, s 315). Liberaliseringen av handel hjälpte dock inte alla utvecklingsländer. Till exempel ökade inkomstklyftorna och tillväxttakten minskade i Latinamerika trots en begynnande exportdiversifiering (Krugman, Obstfeld, Melitz 2015, s 316), som är en process för att skapa mångfald inom exportsektorn.

Generellt är exporten i utvecklingsländer mycket mindre diversifierad än den är i många utvecklade länder och många länder är beroende av en eller några få råvaruexporter (Todaro & Smith 2015, s 608–609). Eftersom marknaden och priserna för råvaror ofta är instabil så för ett exportberoende till dessa med sig risk och osäkerhet. Många utvecklingsländer är i hög grad beroende av råvaruexport, och detta syns tydligast i de 40 länder där tre eller färre råvaror står för ett helt lands samlade exportinkomster (Todaro & Smith 2015, s 604). Genom att öppna upp länderna bjuder de inte bara in handel med varor, tjänster och finanser utan de bjuder också in utvecklande eller icke-utvecklande trender. Det kan vara allt från teknologi, konsumtion, institutionella och organisatoriska mönster (utbildning, hälsa, sociala system) till mer generella faktorer såsom värden, ideal och livsstilar (Todaro & Smith 2015, s 605–606).

Det finns mycket debatt kring hur resursrikedom relaterar till långsiktig tillväxt. Exportdiversifiering kan ge naturresursrika utvecklingsländer en hållbar ekonomisk tillväxt, göra dem mindre sårbara för skattechocker, minska deras beroende av ett fåtal resurser och höja produktivitet och sysselsättning. Av detta kommer att exportdiversifiering brukar ses som ett av de viktigaste målen för att på lång sikt komma ur naturresursfällan (Ahmadov 2014, s 3) som innebär att länder med mycket naturresurser tenderar att prestera dåligt och

ha en dålig tillväxt. Hur kan det då komma sig att vissa länder lyckas, medan andra inte gör det? Vilka faktorer och val är det som påverkar? Vilken väg ska ett land gå för att uppnå exportdiversifiering och på lång sikt en hållbar ekonomisk tillväxt och utveckling?

Syftet med uppsatsen är att undersöka om en högre grad av naturresurstillgångar förhindrar exportdiversifiering i mindre utvecklade länder. Detta är av stor vikt då låg exportdiversifiering kan påverka ett land negativt ur flera aspekter. På lång sikt kan den ekonomiska tillväxten bli låg då industrisektorns utveckling inte har skett i en takt som hade behövts för högre tillväxt. Detta då ekonomin i hög grad förlitat sig starkt på en eller ett fåtal starka exportsektorer som drivs av råvaror och inte processade varor. Mer eller mindre framgångsrik förvaltning av naturresurser är av principiellt intresse för en nationalekonom då det har inverkan på riktningen ett land tar.¹ Om det föreligger ett samband mellan en stor mängd naturresurser och låg exportdiversifiering i ett land så kan det påverka deras val att utvinna resurserna. En förståelse för de omständigheter under vilka en lösning som exportdiversifiering kommer fungera är antagligen mer relevant för beslutsfattare än att ta reda på om en lösning fungerar generellt (Ahmadov 2014, s 4).

För att besvara syftet med uppsatsen fokuseras analysen på länder med en stark komparativ fördel inom naturresurser.² Det kommer utgå från Alan Gelbs (2010) och Anar Ahmadovs (2014) artiklar som har lagt en bra grund för studerandet av en möjlig koppling mellan naturresursfällan och exportdiversifiering. Sedan görs en ekonometrisk undersökning av låg- och medelinkomstländer med stora utvecklingsbehov då fokus ligger på mindre utvecklade länder med en dominant resurssektor. Enligt Papageorgiou och Spatafora (2012, s 4) är det minst lika viktigt om inte viktigare att se separat på låginkomstländer, medelinkomstländer och avancerade ekonomier som att utvärdera processen i sin helhet.

Nästkommande kapitel (kapitel 2) kommer att vara en bakgrund där en diskussion genomförs som kommer handla om exportdiversifiering och en diskussion av fördelar och nackdelar samt vad som krävs för att diversifiera. Därefter följer en diskussion om naturresurser och mekanismen bakom holländska sjukan³ då den är en stark påverkan på exportsektorn eftersom den uppstår från en appreciering av växelkursen.

¹ Exempelvis Norge gentemot Polen

² När naturresurser nämns genom uppsatsen kommer det innefatta olja, naturgas, kol (hård och mjuk), mineraler och skog om inget annat nämns.

³ Översättning av "dutch disease"

Exportdiversifiering och naturresurser kommer sedan behandlas i en syntes av de båda. Tidigare artiklar som diskuterar sambandet mellan exportdiversifiering och mängden naturresurser i ett land är utgångspunkten för analys istället för att bygga upp en modell. Kapitel tre är den empiriska ansatsen som innehåller metod och data. I Metod är det tillvägagångssättet för studien som behandlas, vilka modeller och ekonometriska metoder som används samt specifikationer för studien. I datadelen överläggs valen av variabler och även var datamaterialet är hämtat innan det slutar i vilka förväntningar som finns på regressionerna. Kapitel fyra visar upp resultaten som kommer ur den ekonometriska analysen och dessa tolkas innan allt avslutas med svaret på frågeställningen i kapitel 5, en slutsats.

2. Exportdiversifiering och naturresurser

2.1 Exportdiversifiering och tillväxt

Enligt Ricardos teori om komparativa fördelar ska länder fokusera på tillverkning av den produkt där de relativt sett är mest effektiva, där de helt enkelt har lägst alternativkostnad (Reiter & Jönsson 2002, s 23). Heckscher-Ohlin vidareutvecklade teorin om komparativa fördelar till att även trycka på skillnader i proportioner av faktortillgångar som en primär anledning till prisskillnader mellan länder (Borkakoti 1998, s 50). Detta uppmuntrade utvecklingsländer att fokusera på sina arbetskrafts – och landintensiva råvaruexporter. Genom att handla med dessa råvaror för industrivaror så kunde utvecklingsländer ta del av de enorma fördelar som uppkom genom frihandel med rikare nationer (Todaro & Smith 2015, s 611). Det är viktigt att analysera konsekvenserna som kommer från internationell handel då det kan innebära förändrade råvarupriser och även en förskjuten inkomstdistribution (Borkakoti 1998, s 17), där den sistnämnda skulle kunna vara en avgörande faktor för många mindre utvecklade länder.

Varför ska länder röra sig bort från en säker sektor där det finns en stark komparativ fördel? De Ricardianska argumenten för specialisering på grund av effektivitetsfördelar är fortfarande aktuella men för mycket specialisering (för lite diversifiering) kan vara riskabelt (Ahmadov 2014, s 6). Exportdiversifiering definieras som förändringen i sammansättningen av ett lands existerande exportmix, exportdestination eller som spridningen av produktion

över många sektorer. Exportdiversifiering kan också ses som övergången från traditionell till icke-traditionell export (Samen 2010, s 4). Här kommer exportdiversifiering att definieras som förändringen i sammansättningen av ett lands exportmix tillsammans med spridningen av produktion över flera sektorer. Det finns empiriskt stöd som visar på att det finns ett samband mellan exportdiversifiering och en högre långsiktig tillväxt (Gelb 2010, s 2), där komplexiteten i exporterna samt vad som exporteras också spelar roll (Hausmann & Klinger 2007, s 28–29). Effekten på tillväxt från diversifiering skiljer sig dock mellan utvecklingsländer som verkar gagnas av det och den avancerade industriella världen som tros dra nytta av specialisering (Hesse 2008, s 12).

Diversifiering kan ge en produktiv sysselsättning med trygg anställning för den inhemska befolkningen och sätta igång ett upplevelsebaserat lärande som höjer produktiviteten (Gelb 2010, s 5). Det exponerar också producenter för mer information, både om andra marknader och ytterligare möjliga exportsektorer (Gelb 2010, s 5). Närliggande produktsegment låser upp en större möjlig exportpotential, men det är även fördelaktigt att producera produkter som länder med högre produktivitet och inkomst gör. Allt för att undvika att bli fastlåst bland andra låglöneländer (Hausmann & Klinger 2007, s 28–29). Om inte diversifiering görs ordentligt kan den negativa påverkan av chocker på konsumtion bli större. Det finns en negativ påverkan från specialisering i ekonomier med ett mindre finansiellt djup vilket innebär att fördelarna från diversifiering är större när det finns utvecklade försäkringsmarknader (Ahmadov 2014, s 6). Utifrån detta kan det ses som negativt att mindre utvecklade länder diversifierar då de saknar möjligheten att försäkra sig och då framförallt oljeländer importerar arbetskraft. Allt detta påverkar hur länder ser på exportdiversifiering som en del av sin strategi. Många kan tänka sig att diversifiera för en bättre tillväxt och sysselsättningsgrad. Dock finns alltid förbehåll för att en stor andel resurser kan komma att slösas på ineffektiva program och genom att sikta mot otillräckliga mål (Gelb 2010, s 6–7).

Processen mot diversifiering har skett på flera sätt. Sedan 1960 har det skett en större övergång för mindre utvecklade ekonomier, från att ha haft en export bestående av 80 % råvaror till att 2010 nästan exportera 80 % industriella produkter. En stor del av denna förändring kan härledas till nya stora industriella exportörer såsom Kina och Brasilien. Länder som var råvarubaserade men idag är en del av globaliseringen genom bland annat en snabb

förändring mot en mer avancerad exportmix. Det finns även rationella råvaruexportörer som bara gjort sina råvarubaserade produkter mer avancerade. Slutligen finns det gruppen av länder söder om Sahara, som fortfarande är djupt beroende av råvaror och uppskattas sakna konkurrenskraft inom några sektorer utöver de naturresursbaserade (Gelb 2010, s 1).

Vad kan då förklara varför vissa utvecklingsländer lyckas och vissa inte lyckas att diversifiera sin export? Tre huvudsakliga orsaker ligger enligt Ahmadov (2014, s 6–7) till grund för detta: institutionella perspektiv, öppenhet för handel och geografi. Det kan finnas en positiv relation mellan privilegiejakt⁴ och ekonomisk specialisering samt den politiska regimen kan vara en stark indikator för om det kommer ske en industriell diversifiering. Det finns även studier som visar på att förenklade handelsprocedurer signifikant främjar exportdiversifiering i utvecklingsländer. Slutligen kan en nyckelvariabel inom geografi vara hur mycket naturresurstillgångar ett land har (Ahmadov 2014, s 7) vilket leder in i nästa del.

2.2 Naturresurser och holländska sjukan

Ett fördelaktigt utgångsläge när det kommer till naturresurstillgångar har visat sig vara mindre fördelaktigt för låg- och medelinkomstländer än vad som kan tänkas rent intuitivt. Länder som har mycket naturresurser tenderar att prestera dåligt och ha en dålig tillväxt (Sachs & Warner 2001, s 827). Ofta presterar de till och med sämre än länder som har färre naturresurser. Detta är utgångspunkten för teorin om naturresursfällan som har ett starkt men inte totalt empiriskt stöd (Auty 1993, s 1). Naturresursekonomiers ekonomiska tillväxt och sociala välfärd är underlägsen de icke-naturresursstarka ekonomierna på en liknande nivå av utveckling. Detta kan låta motsägelsefullt då naturresursstarka ekonomier jämfört med ekonomier med mindre resurser bör ha fått tillgång till mer utländsk valuta, större skatter och en extra väg mot resursbaserad industrialisering (Auty 1993, s 3). Dock visar data på tillväxt att hög resursintensitet vanligtvis korrelerar med långsam tillväxt (Sachs & Warner 2001, s 828) och enligt Sala-i-Martin (1997, s 11) klassificeras naturresurser som en av de tio mest robusta variablerna i empiriska studier om ekonomisk tillväxt.

De flesta förklaringar av naturresursfällan följer en undanträngningslogik (Sachs & Warner 2001, s 833-834). En möjlig förklaring skulle kunna vara att naturresursutvinning som är

⁴ Fritt översatt av författaren. Citat i original: "rent-seeking" (Ahmadov 2014, s 7).

kapitalintensivt tränger ut möjligheten att exportdiversifiera. Exportdiversifiering som handlar om att utveckla flera sektorer för att få en stabilare ekonomi samt på detta sätt driva på den ekonomiska tillväxten. Utifrån detta skulle naturresurser vara skadliga för tillväxten. Ytterligare förklaring kan vara att resursöverflöd tenderar att göra exportsektorerna mindre konkurrenskraftiga samt ge en högre prisnivå och som en konsekvens kommer resursrika länder aldrig att framgångsrikt uppnå exportledd tillväxt. Därutöver kan det förklaras som att naturresursfällan tränger ut entreprenörskap och innovation om lönerna inom naturresurssektorn höjs tillräckligt mycket. Det kan också handla om privilegiejakt och korrupcion istället för att försöka få igång tillväxten (Sachs & Warner 2001, s 835). Det finns även en teori om att det finns och kommer vara en långsiktig nergång i bytesförhållandet, alltså i förhållandet mellan exportpriser och importpriser för råvaror, Prebisch-Singer hypotesen. Detta på grund av en kombination av låg inkomst och priselasticiteten i efterfrågan. Nedgången skapar en transferering av inkomst från fattiga till rika länder som bara kan förhindras genom att skydda den inhemska industrin genom import-substitution (Todaro & Smith 2015, s 611). Historiskt pratas det om att många nu rika länder en gång har kommit dit de är på grund av sina naturresurser⁵ och att detta skulle gå emot naturresursfällan. Dock är det viktigt att komma ihåg både att historisk data är knapp men också att dessa länder aldrig nådde samma naturresursintensitet⁶ som många naturresursrika länder har idag (Sachs & Warner 2001, s 832–833).

Orsaken för resursstarka ekonomiers underpresterande gentemot andra utvecklingsländer ligger i proportionen mellan kapital och arbete, inhemska kanaler och spridning av naturresursvinster. Bortsett från råvaruexporter som utvecklingsländer bedriver så är naturresursproduktion extremt kapitalintensiv och sysselsätter en väldigt liten del av den totala nationella arbetskraften. Det kommer också stora inflöden av utländskt kapital för att bedriva produktionen vilket gör att produktionen ger små utbyten till det lokala. En följd blir också att väldigt lite av intäkterna stannar kvar i landet eftersom en stor andel flödar utomlands för att återbetala utländska kapitalinvesteringar. Utifrån dessa förutsättningar och i kontrast med de flesta andra råvaruexporter så kommer skatteintäkter i princip vara det enda som naturresursutvinnande bidrar med till den nationella ekonomin (Auty 1993, s 3), dock inte enbart i positiv bemärkelse då det kan destabilisera ekonomin. Speciellt när den

⁵ Till exempel Sverige, Norge och Australien

⁶ i % av BNP

inhemska absorptionen av naturresursvinster är kapabel till att göra mycket av jordbruks- och industriell produktion internationellt icke-konkurrenskraftig. Denna process kallas för holländska sjukan och är en så kallad resursfällemekanism. Sjukan uppstår efter en kort period av blomstrande export och gör att växelkursen apprecierar som en konsekvens av ett överdrivet inflöde av naturresursvinster till den inhemska ekonomin (Auty 1993, s 3). Priserna stiger i den icke-handlade sektorn och produktionsvolatilitet skapar en instabilitet i exportinkomsterna (Gelb 2010, s 8). Detta ger ett osäkert bytesförhållande vilket kan leda till lägre och en mindre förutsägbar ekonomisk tillväxt (Todaro & Smith 2015, s 610).

Konkurrenskraftiga aktiviteter som förloras under apprecieringar av växelkursen är inget som enkelt återställs under efterföljande nedgångar (Auty 1993, s 5). Skatteinkomsterna gör också att politiska ledare försöker spendera överdrivet mycket pengar i många av dessa länder för att stanna i sina maktpositioner, vilket skapar en ineffektivitet i ekonomin. Därför tar resursfällan ofta plats där institutioner är av svag karaktär (Ahmadov 2014, s 7), vilket en stor del av litteraturen visar ligger till grund för de delade tillväxtvägarna för framgångsrika och mindre framgångsrika naturresursrika länder (Gelb 2010, s 10). Den tenderar även att oftare uppkomma i länder med protektionistisk politik än i länder som är öppna för handel (Ahmadov 2014, s 7). Två typer av kapital är viktiga och kan ses som komplement till naturresurser: humankapital och institutionellt kapital. Utan dessa ses naturresursfällan som en allt mer oundviklig händelse (Gelb 2010, s 3).

2.3 Exportdiversifiering och naturresurser

Hur påverkas ett land med mycket naturresurser när det kommer till möjligheter att diversifiera sin exportportfölj? Motsäger de varandra eller är det en möjlig väg ut ur fällan? Naturresursexportörer skiljer sig när det kommer till mål, begränsningar och resurstilldelning (Gelb 2010, s 6–7) vilket kan antas leda till att prioriteringar och politik kommer att forma länder på varierande sätt. Den stora frågan är varför vissa utvecklingsländer som har stora innehav av naturresurser klarar av att diversifiera sin export medan andra inte klarar det.

Det finns flera argument som talar för att exportdiversifiering för naturresursrika länder skulle vara positivt och hjälpa till att lösa flera ekonomiska problem. Det kan till exempel vara en försäkring mot makroekonomiska chocker som överförs till länder med ett stort

beroende av en begränsad exportsektor (Gelb 2010, s 5–6) genom att motverka holländska sjukans effekter (Ahmadov 2014, s 6). Priselasticiteten i efterfrågan för råvaror tenderar att vara ganska låg så varje skifte i efterfråge- eller utbudskurvor skapa stora och volatila prisfluktuationer. Tillsammans med låg inkomstelasticitet i efterfrågan så bidrar de till ett fenomen som är känt som exportinkomstinstabilitet. Råvarors prissvängningar som utvecklingsländer möter skapar en sårbarhet för exportörer som är beroende av råvaruexporter (Todaro & Smith 2015, s 610). För ett land kan variationerna utgöra en skillnad på 50 % av BNP i slutändan och exportörer har inte lyckats jämna ut de extrema priscyklerna. Det kan även vara så att naturresurserna blir helt uttömda och miljöförstöring kan göra så att hela samhällen kollapsar.⁷ Utvecklingen av teknik hjälper till att förlänga livslängden av naturresursutvinningen, ibland med flera år. Dock finns det en rädsla för att teknik ska utradera den komparativa fördelen genom skapande av substitut eller öppnandet av nya källor. Diversifiering kan ses som en försäkring mot detta (Gelb 2010, s 6).

Det finns inte många exempel på utvecklingsländer som har byggt en diversifierad ekonomi utifrån att de har haft en stark koncentration i mineralsektorn (Gelb 2010, s 13) och exportdiversifiering har inte heller fört med sig fördelarna som utvecklingsländer hoppats på. Dock har Prebisch-Singer hypotesen och ofördelaktiga bytesförhållandetrender gjort att utvecklingsländer över de senaste årtiondena försökt diversifiera mot tillverkningsexport. Sammansättningen i utvecklingsländers export har efter en långsam start börjat förändras (Todaro & Smith 2015, s 611) men enbart ett fåtal har lyckats med långsiktig tillväxt och vad som gör exportdiversifiering svårt är den makroekonomiska instabiliteten. Den reala växelkursens svängningar som härrör från chocker på marknader för export kommer göra att incitamenten för att engagera sig i andra sektorer än naturresurssektorn minskar för riskobenägna investerare. Investeringar byter riktning och hamnar i den icke-handlade sektorn vilket ger en för tidig specialisering i en dominant resurs som på sikt ger än mer volatilitet och lägre tillväxt (Hausmann & Rigobon 2003, s 30-31). En nyckel för diversifieringspolicy är därför eftertänksam makroekonomisk hantering över resurscykler för att hjälpa till att stabilisera miljön för den handlade icke-naturresurssektorn (Gelb 2010, s 9).

För att lyckas med exportdiversifiering finns det några gemensamma nämnare. Länder som startar med starka institutioner kan förvänta sig ha fler alternativ för användning av

⁷ Se Påsköarna och skogsskövling

resursintäkter än länder med sämre eller rentav dåliga institutioner (Gelb 2010, s 17). Dock har de flesta resursexportörer svaga institutioner, mätt över ett flertal dimensioner. I genomsnitt har de en institutionell poäng som korresponderar till mycket fattigare ekonomier som inte har naturresurser (Gelb, s 11). Länder med sämre institutioner kan ändå lyckas diversifiera om de klarar av att uppnå vissa målsättningar. En accelererande utveckling och hållbar ekonomisk- och social stabilitet som kan innebära kapacitet att jämna ut den höga volatiliteten som exportprissvängningar drar med sig (Gelb 2010, s 3) eller investeringar i infrastruktur, humankapital och förbättrade institutioner (Gelb 2010, s 12). Humankapital ses av vissa ekonomer som huvudpåverkan på institutioner (Krugman, Obstfeld, Melitz 2015, s 739) vilket i så fall skulle vara en möjlig första investering. Humankapital är också av betydelse för exportens struktur och en nära korrelation föreligger mellan faktorförhållanden och exportsammansättning. Regioner som har höga nivåer av land gentemot färdigheter har en tendens att specialisera sig på råvaror. När förhållandet mellan land och färdigheter minskar så skiftar exportblandningen, först mot processade råvaror, sen enklare industri och till sist mer komplex och teknologiskt krävande industri (Wood & Mayer 2001, s 34). En process som kan få länder att klättra upp på en teknologisk stege och nå en högre lönenivå (Gelb, 2010 s 7). I andra hand har en ökande nivå och omfattning av exporter setts som en huvudsaklig utvecklingsprioritet. Som tredje mål bör de berörda regeringarna dra till sig en stabil, stark och trovärdig teknokrati med en förståelse för de risker som är förknippade med en mineralbaserad utvecklingsstrategi (Gelb 2010, s 18–19).

Naturresursrika länder som vill diversifiera bör revidera sin förda politik. Det kan vara allt från att byta ut vissa snedvridna skatter till naturresursskatter men en lågskatteregim kan också vara en komponent i diversifieringspolitik. Friad från omedelbar inkomstpress så får stater mer utrymme att genomföra sina idéer genom till exempel målgruppsinriktade offentliga investeringsprogram (Gelb 2010, s 4), strömlinjeformade skatter, sänkta avgifter och förbättrad skatteadministration (Gelb 2010, s 12). Om reformerna inte är utformade på ett bra sätt kommer de arbeta emot diversifieringsförsöken genom en snedvridning av marknadsincitament, framförallt genom import-substitution, även om tanken är att de ska uppmuntra till diversifiering (Gelb 2010, s 4). Om detta inte görs kan marknadskrafter allena dra tillbaka landet in i ett resursberoende. Ytterligare risker är att ett land kan låsa sig till intressena hos en vinstsökande elit som vill dra nytta av incitamenten och att landet försöker

hålla sig kvar vid misslyckad politik. Risken för detta är högt för naturresursrika länder eftersom det inte finns samma skattetryck för att förändra felaktig politik (Gelb 2010, s 12–13).

3. Empirisk ansats

3.1 Metod

Litteraturen om exportdiversifiering och naturresurser poängterar att högre mängder av naturresurser kan leda till en större koncentration i länders exportmönster, vilket undersöks i denna uppsats med hjälp av paneldatametoder. En panelregression innehar fördelar utifrån valda frågeställning då den tar i beaktande hur den beroende variabeln kan påverkas av både landspecifika och tidsspecifika variabler. Variabler som antingen är okända eller inte observerade, men som kan påverka resultatet om analysen inte tar hänsyn till dessa. Denna metod kallas för *fixa effekter* (Longhi & Nandi 2015, s 5). Då metoden kontrollerar för tidsspecifika skillnader mellan länderna så blir inte de skattade koefficienterna partiska (Kreuter & Kohler 2012, s 336) och användningen ökar även robustheten i den utförda regressionen. Dock är en sidoeffekt hos fixa effekter att det inte kan användas för att undersöka tidsinvarianta orsaker till den beroende variabeln. Fixa effekter är designade för att studera orsaker till förändringar inom en entitet. Ett tidsinvariant karaktärsdrag kan dock inte orsaka en sådan förändring, eftersom den är konstant för varje individ (Kreuter & Kohler 2012, s 337).

Det kan vara så att korrelationen som visas efter en regression mellan beroende och förklarande variabel inte nödvändigtvis implicerar kausalitet, då existerar endogenitet (Longhi & Nandi 2015, s 179–180). Endogenitet skulle kunna uppkomma på grund av icke observerade gemensamma faktorer. Det kan vara så att exportdiversifiering och naturresursvinster påverkas av samma politiska reformer då den förda politiken är väldigt generell eller mer av ett hastverk. Naturresursvinster och exportdiversifiering kan tänkas korrelera med varandra utan att vara kausala i samma utsträckning. Samma risk finns även med naturresursvinster och BNP då det föreligger ett nära samband mellan dessa då variabeln för naturresursvinster är uträknad efter ett BNP-värde. Både uppskattningar av rikedomar och naturresurser är delvis endogena med tillväxt och inkomstnivå (Gelb 2010, s

3). Det skulle också kunna vara att naturresursvinster och exportdiversifiering bestäms simultant eller att det finns en viss endogenitet som uppstår när resursöverflöd mäts som reserver per capita (Gelb 2010, s 7), då föreligger ett endogenitetsproblem. Problemet med potentiell endogenitet tas hand om genom att fixa effekter används och genom den blir fokus på förändring inom länder och inte mellan länder. Genom att lagga (fördröja) naturresursvariabeln minskar också problemet eftersom studien blir hur tidigare naturresursvinster påverkar dagens exportdiversifiering. För känslighetsanalysen så kommer även olaggade variabler användas samt olika längder på laggningarna.

Laggade variabler visas genom att skriva (t-år), så en fördröjning på två år skrivs "t-2". Naturresursvinster per capita och BNP per capita kommer att fördröjas med tre och fem år för att lättare se en effekt. Detta då det rent intuitivt säger att om år ett ger små vinster så kommer det dröja några år innan effekten av en omställning till flera exportsektorer visar sig. Dels då det tar tid att bygga upp dem realt och organisationsmässigt, dels att de måste tillförskansa sig humankapital och dels att försäljning av produkterna ska hitta ut i världen. Alla variabler kommer förutom detta även att logaritmeras. Detta ger elasticiteter istället för absoluta värden och gör tolkningen av resultatet lättare då det handlar om procentuella förändringar. Robusta standardfel används för att hantera möjliga generella problem med heteroskedasticitet och autokorrelation. En panelregressions generella specifikation kan se ut som följer:

$$Y_{it} = \alpha_i + \lambda_t + \sum_k \beta_k * X_{it}^k + \varepsilon_{it}$$

I subindexet går det att hitta i , t och k . I denna studie visar i att det handlar om länder, t är årtal och slutligen k betecknar vilken variabel det rör sig om. λ är årsummies och α är landsdummies som skapas utifrån att fixa effekter kommer tillämpas. I slutet av ekvationen ligger ε vilket är feltermen. Y är den beroende variabeln och X är varje förklarande variabel som finns i specifikationen. Slutligen har vi parametrarna som är β för varje variabel. När t står inom parentes i anslutning till variabeln så visar det på hur många år variabeln är laggad. För tydlighets skull betyder (t-3) att variabeln är laggad tre år medan (t) innebär att den inte är laggad alls utan är samma år som beroende variabel. För denna studie kommer exportdiversifiering vara den beroende variabeln som ska förklaras genomgående. Det

kommer vara en förklarande variabel i (i) och sedan två förklarande variabler i (ii)-(iv). Totalt blir det fyra olika specifikationer:

- (i) $\beta_1 X^1 = \text{Naturresurser per capita (t-5)}$
- (ii) $\beta_1 X^1 = \text{Naturresurser per capita (t-5)}, \beta_2 X^2 = \text{BNP per capita (t-5)}$
- (iii) $\beta_1 X^1 = \text{Naturresurser per capita (t-3)}, \beta_2 X^2 = \text{BNP per capita (t-3)}$
- (iv) $\beta_1 X^1 = \text{Naturresurser per capita (t)}, \beta_2 X^2 = \text{BNP per capita (t)}$

Att inkludera mätningen av BNP per capita i specifikationerna hjälper att rensa dess effekt på exportdiversifiering och säkerställa att effekten av andra determinanter inte drivs genom variationen i BNP per capita. En mer utförlig förklaring och motivering av valen av variabler följer nedan.

3.2 Data

Vanligtvis brukar länder klassificeras som *låginkomst-, lägre-medelinkomst-, högre-medelinkomst-, OECD-höginkomst- och andra höginkomstländer* (Todaro & Smith 2015, s 42). Utvecklingsländer brukar ses som de tre första kategorierna men även *andra höginkomstländer* räknas här in i begreppet enligt IMF:s *tillväxtmarknader och utvecklingsekonomier*⁸ (IMF 2017, s 220). Detta då ett land kan ha två välutvecklade exporters samtidigt som större delar av befolkningen fortfarande är i extrem fattigdom eller utbildade (Todaro & Smith 2015, s 42). IMF:s avgränsning kan dock vara problematisk ur flera vinklar. Att referera till nationer som marknader kan leda till för lite vikt på vissa prioriteringar som inte har med marknaden att göra vid utveckling. Användandet varierar också och det finns ingen etablerad eller generellt accepterad beteckning om när marknader ska bli märkta som framväxande eller snart framväxande (Todaro & Smith 2015, s 44–45). IMF:s klassificering är ändå att föredra då den är mer försiktig när det kommer till att definiera utveckling. Världsbankens klassificering förlitar sig på inkomstnivå vilket ofta inte visar på bredare och mer hållbar ekonomisk utveckling. Exempelvis är Saudiarabien kodat som ett höginkomstland och behandlas som ett utvecklat land trots att i princip alla deras inkomster kommer från naturresurser (Ahmadov 2014, s 32). Dock är IMF:s klassificering inte baserad utifrån några strikta kriterier utan inkluderar alla som inte klassas som avancerade

⁸ Fritt översatt av författaren. Citat i original: "Emerging markets and developing economies" (IMF 2017, s 220).

ekonomier (IMF 2017, s 220). Urvalet av länder för studien utgår alltså från IMF:s gruppering av *tillväxtmarknader och utvecklingsekonomier* vilket vid datainsamlingen var 154 stycken till sitt antal.

Med utgångspunkt från ovan har naturresursstarka länder valts ut. Det finns flera olika sätt att mäta naturresursstarka länder. Ett är från Auty (1993, s 3) som säger att mineralexporten för ett land ska utgöra minst 40 % av landets export och mineralintäkterna minst 8 % av nominell BNP. Sachs och Warners (1995, s 8) förslag använder sig av metoden att mäta förhållandet råvaruexporter gentemot BNP. En tredje möjlighet är från Ahmadov (2014, s 8-9) som säger att en uträkning görs på hur stora vinster länder gjort på sina naturresurser. Om de har varit på minst 100 US\$ (konstant 2010) per capita och över minst tre år i rad så räknas dem som naturresursstarka länder. Autys metod har kritiserats av bland annat Brunnschweiler och Bulte (2008, s 249) som påpekar att det mer blir ett mått för resursberoende eller intensitet än ett mått för naturresursrikedom, kritik som även kan antas gälla för Sachs och Warners förslag. Naturresursstarka länder har därför valts ut enligt Ahmadovs tolkning. Detta sätt är att föredra då det beräknar naturresursrikedom utifrån vinster istället för utifrån beroende. Urvalsmetoden med en gräns baserat på ett visst värde går att diskutera, specifikt varför just 100 US\$ är gränsen för att vara rik på naturresurser.

Länder där data har saknats har exkluderats vilket slutligen har givit 66 naturresursstarka länder i utveckling som ingår i studien och redovisas i appendix, A.1. Valet av fokus på naturresursstarka länder kommer av flera anledningar. Innehavet av en stark komparativ fördel inom naturresurser gör dem extra sårbara vid flera möjliga händelser: om substitut skapas, teknik raderar deras fördel eller om de kommer till en punkt när resursen är helt uttömd (Gelb 2010, s 6). För ett land i utveckling kan det vända en positiv utvecklingstrend till negativ. Dessutom gagnas länder i utveckling av diversifiering till skillnad från utvecklade länder när det kommer till långsiktig hållbar tillväxt (Hesse 2008, s 12), vilket gör det viktigt att studera dessa inom ramen för exportdiversifiering. Som påtalats innan är det viktigt att se på länder grupperade för att förstå under vilka omständigheter exportdiversifiering kommer fungera, inte bara om en lösning funkar generellt (Ahmadov 2014, s 4). Vikten av att se på en homogen grupp minskar också risken för att länder påverkas av andra faktorer som till exempelvis trender i råvarupriser (Papageorgiou & Spatafora 2012, s 4). Dock finns det fortfarande en relativt stor variation naturresurser per capita inom dessa naturresursstarka

länder som valts ut. Detta beror dock också delvis på valet av länder i utveckling istället för enbart länder utifrån det mer avgränsande begreppet utvecklingsländer.

Tanken från början var att finna en så lång tidsperiod som möjligt för en mer robust studie. Det finns vissa data från 1960 men då den är extremt bristfällig hämtas data först från 1970 och fram till 2010 vilket är den senaste tillgängliga. Under denna tidsperiod så fångas ganska avgörande skeenden som kan ha påverkat resultatet, bland annat skuld kriserna på 80-talet, Sovjetunionens kollaps och Kinas intåg på marknaden, vilket det är svårt att få bort effekter av. De flesta länder som inbegrips i studien lär ha påverkats i ungefär samma utsträckning, ökad konkurrens på marknaden och även ett ökat utbud som har sänkt priserna och gjort det svårare att sälja naturresurser. Händelser likt detta kan ha påverkat urvalet av naturresursstarka länder, då färre länder haft stora vinster från naturresurssektorn, men istället kan fler länder fått mindre vinster. Det stora tidsspannet gör att det finns många observationer vilket bör ge en bättre precision på skattningarna och öka signifikansen (Dougherty 2011, s 515).⁹

Rådatamaterialet har hämtats från främst två databaser. Data för BNP per capita samt totala naturresursvinster i procent av BNP är hämtat från Världsbankens *World Development Indicators* och med hjälp av detta är sedan naturresursvinster per capita uträknat. På International Monetary Fund (IMF) har funnits data för exportkoncentration enligt Theil-index.

Index för exportdiversifiering enligt Theil-index har hämtats från IMF:s *The Diversification Toolkit*. För att det intuitivt ska bli lättare att följa med och tolka resultatet så kommer exportdiversifiering kallas för exportkoncentration. Ett högre värde i absoluta tal visar på högre koncentration, och sedermera visar ett lägre värde på en lägre koncentration. Vid värdet 0 så är exporterna jämnt fördelade mellan ett lands sektorer, det vill säga det föreligger en perfekt diversifiering (Balavac 2012, s 4). Theils diversifieringsindex är en total som summeras från en extensiv och en intensiv marginal vilka innebär nya produktlinjer (intensiv) och en mer balanserad mix av existerande export (extensiv) (Papageorgiou och Spatafora 2012, s 5). Först skapas en dummyvariabel för att definiera varje produkt som "traditionell", "ny", eller "icke-handlad". Traditionella produkter är varor som är exporterade

⁹ Datamaterialet är obalanserat (vilket innebär att det inte är samma antal observationer per land) på grund av saknade värden.

i början av urvalet och icke-handlade varor har noll exporter för hela urvalet. Således kommer dummyvariablerna för traditionella och icke-handlade varor vara konstanta för varje land och produkt över alla åren i urvalet. För varje land, år och produktgrupp måste produkter som klassas som nya vara icke-handlade minst de två föregående åren och sen exporterade i de två efterföljande åren. Dummyvariabeln för nya produkter kan alltså förändras över tid (IMF (id)). För att ge en tydligare bild av hur länderna i studien ligger till när det kommer till exportkoncentration så har Sverige i jämförelse en exportkoncentration på 1,682 och Norge har en på 3,464. Norges ligger på en relativt hög nivå gentemot deras utvecklingsnivå, antagligen till följd av deras oljeexport.¹⁰

Exportkoncentration som variabel är vald istället för ekonomisk koncentration som beroende variabel av främst två anledningar. Ekonomisk koncentration saknar jämn täckning och någorlunda bra kvalitet när det kommer till data (Ahmadov 2014, s 9). Exportkoncentration (handels) och ekonomisk koncentration (inhemsk) är i princip också sammanlänkade finner Papageorgiou och Spatafora (2012, s 5) i sin studie. Framförallt i utvecklingsländer vilket innebär att exportkoncentration kan användas som en proxy för ekonomisk koncentration.

Naturresursvinster används för att kontrollera om ett land är i naturresursfällan. Vid höga nivåer finns det stor möjlighet att de skulle vara där och enligt teorin påverkas då den långsiktiga ekonomiska tillväxten negativt. Data är inhämtad från Världsbankens databas *World Development Indicators*. För att räkna ut variabeln som visar på om ett land är naturresursrikt eller ej har först "totala naturresursvinster (% av BNP)" för urvalets 154 länder inhämtats. De totala naturresursvinsterna är baserade på summan av olje-, naturgas-, kol- (hårda och mjuka), mineral- och skogs-vinster. Totalen är ett viktat genomsnitt av naturresurserna som nämns ovan. Därefter har variabeln multiplicerats med "BNP per capita (konstant 2010 US\$)" och givit "naturresursvinster per capita" som är en proxy för naturresursrikedom. Denna variabel har sedan först använt för att hitta de naturresursrika länderna som påtalats ovan. Därefter har naturresursvinster per capita fördröjts (laggats) med fem och tre år. Detta för att kunna påvisa eventuell effekt i analys av exportdiversifiering då vinsterna inte lär ställa om landets export i ett direkt skede utan det tar förmodligen några år.

¹⁰ Se appendix A.3 för graf

BNP per capita används för att se hur rikt ett land är. Detta mått är mer användbart än enbart BNP för studien då per capita tar hänsyn till hur stor befolkning ett land har. Det är real BNP per capita (US\$ konstant 2010) som används samt Världsbankens och OECDs nationalräkenskapsdata står för underlaget. BNP är här beräknat på summan av bruttovärdet från alla bosatta producenter i ekonomin plus skatter på produkterna, minus subventioner som inte inkluderas i värdet på produkterna. Det är beräknat av Världsbanken utan att göra avdrag för deprecieringar i fabricerade tillgångar eller för uttömmande och degradering av naturresurser. För att jämföra inkomstnivåer hade Sverige 2010 en BNP per capita på 52076 US\$ och Norge 87646 US\$, så det är extremt fattiga länder i urvalet. Undantagen är i princip Qatar, Kuwait och Förenade Arabemiraten som har enorma oljevinster, men det innebär inte att de är mer utvecklade vilket är en nackdel med BNP-begreppet när det talas om utveckling.¹¹

Tabell 1: Deskriptiv statistik

Variabel	Observationer	Medel	Standardavvikelse
Exportkoncentration	2545	4,03029	1,23967
BNP per capita (t)	2292	6 409,812	11 245,54
Naturresursvinster per capita (t)	2251	1114,594	3336,594

Absoluta värden.

Korrelation mellan alla variabler i specifikationerna i siffror samt en graf som visar korrelationen mellan exportkoncentration och naturresursvinster per capita (t-5) i absoluta värden finns i appendix.¹² En linjär trendlinje visar på att det finns en positiv korrelation mellan dessa två variabler med ett värde på ungefär 0,3. När naturresursvinsterna ökade för fem år sedan så ökar även exportkoncentrationen efterhand. Förväntningen på resultaten är sedermera att det ska finnas en koppling mellan båda dessa variabler, att en hög vinst från naturresurser ska ge en effekt som går att se fem år senare på hur exporten har förändrats till att bli än mer koncentrerad. Korrelationen är positiv mellan exportkoncentration och alla

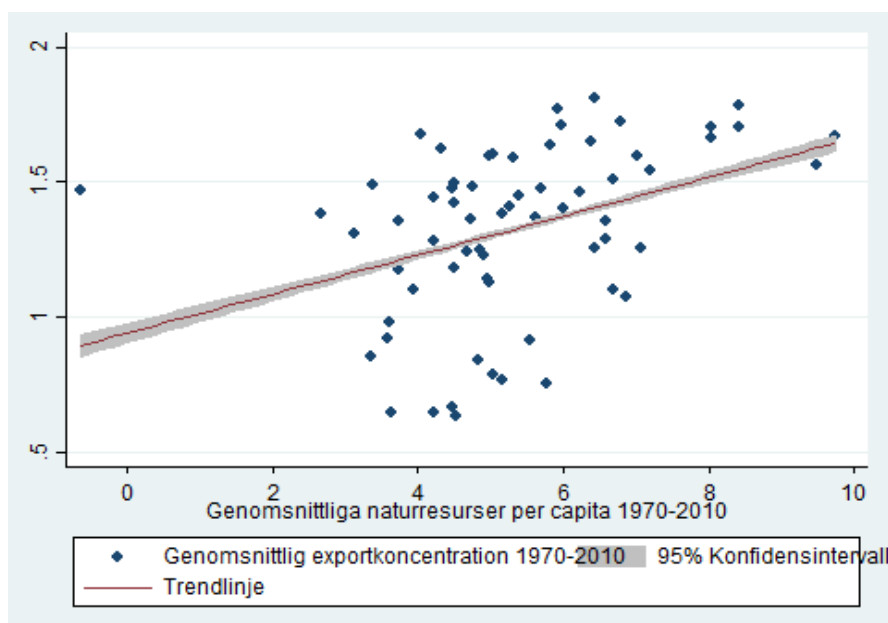
¹¹ Se appendix A.3 för graf

¹² Se ovan

naturresursvariabler oavsett lagg vilket bör betyda att när naturresursvinster ökar så ökar även exportkoncentrationen. Exportkoncentrationsmättet skulle kunna vara partiskt till mätningen av naturresurser, i detta fall naturresurser per capita. Dock är korrelationen enbart 0,33 vilket inte är tillräckligt starkt för att ge en orsak till oro. Korrelationen är samtidigt negativ mellan exportkoncentration och BNP per capita oavsett lagg vilket innebär att när koncentrationen ökar så minskar BNP i viss mån. Detta bör ge en fingervisning om att när länder blir rikare minskar även exportkoncentrationen, dock kanske inte i så stor utsträckning. Som tidigare litteratur visat finns det inte många exempel på länder i utveckling som byggt en diversifierad ekonomi utifrån en stark koncentration i framförallt mineralsektorn (Gelb 2010, s 13). Korrelationen mellan BNP per capita och naturresursvinster per capita ligger ungefär på 0,5 oberoende av lagg vilket visar att det även kan föreligga en koppling mellan variablerna. Det kan anses rimligt då exportkoncentrationen är relativt hög i dessa länder med en komparativ fördel inom naturresurser vilket bör innebära att inkomsterna från naturresurser utgör en större andel av deras BNP.

Om en graf tas fram för ett genomsnitt mellan 1970 och 2010 för logaritmerade värden på exportkoncentration och naturresurser per capita (t) så finner vi även här en positiv korrelation enligt figur 1. Konfidensintervallet på 95 % visar också att värdet inte kommer vara långt från trendlinjen i sig.

Figur 1 - Korrelation mellan genomsnittliga logaritmerade värden på exportkoncentration och naturresurser per capita

4. Resultat

Resultatet från panelregressionen följer nedan och tolkas samt analyseras. Det sker en del bortfall av data trots försöket att välja så täckande som möjligt. Tabell 2 visar resultaten från de fyra olika specifikationerna som har regresserats på och diskussion av resultatet från dessa följer i ordning.

Tabell 2: Fixa effekter modell: Exportkoncentration på naturresursvinster och BNP per capita

Exportkoncentration, 1970-2010				
	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
Naturresursvinster per capita (t-5)	0,00926	0,01746*		
	(0,00963)	(0,00907)		
BNP per capita (t-5)		- 0,08461*		
		(0,04318)		
Naturresursvinster per capita (t-3)			0,02041***	
			(0,00745)	
BNP per capita (t-3)			- 0,07260*	
			(0,04052)	
Naturresursvinster per capita (t)				0,02354***
				(0,00561)
BNP per capita (t)				- 0,06894*
				(0,03966)
Konstant	1,27239***	1,90383***	1,79687***	1,75788***
	(0,04961)	(0,33102)	(0,31062)	(0,30740)
Antal observationer	1921	1921	2050	2233
R ² (inom)	0,0058	0,0449	0,0408	0,0438
Robusta standardfel inom parentes. Signifikans på 10 % (*), 5 % (**) och 1 % (***)				

Alla variabler i tabellen är logaritmerade.

Som tabell 2 visar ger (i) inte ett positivt gensvar för hypotesen om att en högre andel naturresurser skulle öka exportkoncentrationen då variabeln inte är statistiskt signifikant vid 10 %. Däremot ger resterande specifikationer ett positivt gensvar. I (ii) blir naturresurser per capita (t-5) statistiskt signifikant vid 10 %. I (iii) och (iv) blir naturresurser per capita (t-3, t) statistiskt mycket signifikanta vid 1 %. I alla tre specifikationer blir också BNP per capita signifikant vid 10 %. Det innebär att i (iii) och (iv) finns det mindre än 1 % chans att den alternativa hypotesen är felaktig utifrån observerad data. De två största skillnaderna mellan specifikationerna som blir signifikanta eller inte är att BNP per capita tas med som förklarande variabel. Vid (i) fångar naturresurser per capita upp den del av variationen (om rikare länder har mer naturresurser) som BNP per capita annars fångat. Eftersom rikare länder vanligtvis har mindre exportkoncentration skapar denna korrelation en snedvridning av resultatet när BNP per capita inte är med i specifikationen. Dock när variabeln innefattas och kontrolleras för ökar förklaringsgraden och skattningarna blir mer precisa. Alltså skulle det föreligga ett samband mellan naturresursrikedom och exportkoncentration när BNP per capita tas i beaktande. Dock finns möjligheten att endogeniteten ökar mellan naturresursrikedom och BNP per capita då variabelernas laggning minskar och därav ger ett signifikant resultat. R^2 (inom) visar på att BNP per capita är av större betydelse än vad förväntan har varit för att förklara variansen i exportkoncentration. R^2 (inom) refererar till variationen inom varje land (Longhi & Nandi 2015, s 670).

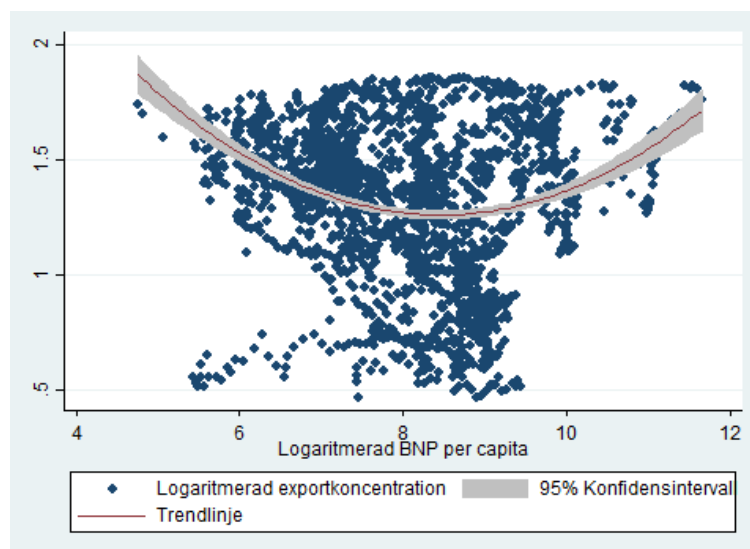
För (ii), (iii) och (iv) som är statistiskt signifikanta ligger marginaleffekten för naturresurser på 0,02 % som exportkoncentration ökar per 1 % ökning i naturresursvinster per capita (t-5, t-3, t)¹³ som tillfaller landet (Longhi & Nandi 2015, s 152). Eftersom koncentration av export är lägre när index är lågt så betyder detta att koncentrationen är ökande i takt med att naturresursvinsterna blir större. Resultatet följer vad som nämnts ovan på ämnet, även om det är en väldigt liten förändring i exportkoncentrationen som sker när naturresursvinster per capita förändras. Det bekräftar också att det finns en koppling mellan naturresursrikedom och exportkoncentration när länder under utveckling studeras specifikt, detta trots att det inte finns många utvecklingsländer som byggt en diversifierad ekonomi utifrån en stark koncentration i naturresurser. Eftersom länderna (trots avgränsningen) är en relativt heterogen grupp så kan resultaten dock variera. Det kan bero på institutionell

¹³ Detta då variabelerna är logaritmerade. Koefficienten tolkas som % -tal.

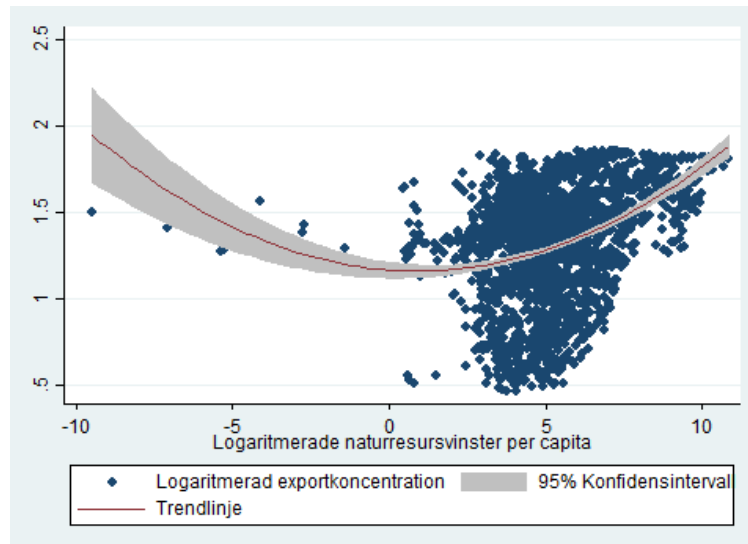
kvalitet eller humankapital och då behöver problemet nödvändigtvis inte vara naturresurser utan avsaknaden av dessa komplement (Gelb 2010, s 7). När fokus för avgörande faktorer för ekonomisk hållbarhet läggs på institutioner så handlar det i korta drag om att skydda den privata äganderätten och genom det uppmuntra till privat företagande, investeringar, innovation och i slutändan ekonomisk tillväxt (Krugman, Obstfeld, Melitz 2015, s 738). Länder som börjar med starka institutionella förhållanden kan förvänta sig att ha en större mängd alternativ att använda resursinkomster på än länder med dåliga institutioner. Även med väl genomförd politik så kommer dock inte alla resursexportörer att lyckas diversifiera. Botswana som exempel ses som bra på ekonomisk hantering och styrning och har lyckas ta hand om sina diamantrikedomar på ett exemplariskt vis. Men de står inför hinder som gör konkurrenskraftig diversifiering svår att uppnå. De har inte fördelen att ligga på rätt plats, nära stora marknader och längs en huvudsaklig transportled. Trots ett bra investeringsklimat så verkar också industrisektorn vara mindre konkurrenskraftig än grannländers samt de begränsade källorna av vatten gör att de inte kan diversifiera in i jordbruksbaserad industri (Gelb 2010, s 17).

Länder diversifierar bort från beroende av naturresurser när de blir rikare enligt Gelb (2010, s 7). Just beroende är inget som har studerats här utan naturresursrikedom. Men som figur 2 visar så går det att se en U-formad relation mellan inkomst och exportkoncentration, något som också visar sig när inkomst byts ut mot naturresursvinster i figur 3.

Figur 2 - Logaritmerade värden - Korrelation exportkoncentration och BNP per capita

Figur 3 - Logaritmerade värden - Korrelation exportkoncentration och naturresursvinster per capita

Imbs och Wacziarg (2003, s 63) fann denna relation och förklarade den som att länder specialiserar sig först, speciellt när de ska exploatera sina naturresurser. När de väl börjar utvecklas så diversifierar de sina ekonomier och slutligen går dem mer och mer mot specialisering igen. Det finns många anledningar att tro att exportdiversifiering, exportledd tillväxt och generell tillväxt kan vara kopplade (Samen 2010, s 14) och genomgående finns det en faktor som är viktigare än resten när det kommer till diversifiering. Betydelsen av att undvika vilda svängningar i den reala valutakursen och perioder av hög övervärdering (Gelb 2010, s 16).

Många utvecklingsländer är fattiga när det kommer till faktorer som är viktiga i den moderna tillverkningsindustrin, det vill säga kapital och utbildad arbetskraft. Saknaden av dessa bidrar till de låga nivåerna av inkomst per capita och hindrar ofta utvecklingsländer från att dra fördel av skalekonomi vilket många rikare länder kan dra fördel av (Krugman, Obstfeld, Melitz 2015, s 703). Det kommer inte vara lätt att bestämma in i vilket produktområde ett land ska diversifiera (Gelb 2010, s 8). Det finns tre huvudsakliga riktningar att ta för diversifiering som skådats i verkligheten: industriell verksamhet (Indonesien), diversifierad råvaruexport som utnyttjar den mångfaldiga resursbasen (Chile) (Gelb 2010, s 14), eller försöka att attrahera investeringar (Dubai) för infrastruktur, fastigheter och tjänster (Gelb 2010, s 15). Ytterligare ett problem är dock hur policybeslut ska kunna härledas från abstrakta teorier. Det är svåra åtgärder som ska leda till beslut där den riktiga världens problem påverkas (Borkakoti 1998, s 17).

För vidare forskning kring ämnet föreslås följande variabel att ingå i regressionen: Human Development Index eller liknande utvecklingsindex för att lättare se på nivå av utveckling och inte bara mäta det i inkomst. Intressant att undersöka hade även varit ifall humankapital verkligen bygger institutioner och hur då detta görs bäst i jakten på diversifiering. Institutioner ur ett mer avgränsat och tydligt perspektiv hade även hjälpt, i nuvarande begrepp ligger det väldigt många olika påverkansfaktorer inbegripet. Det hade också varit av godo att undersöka hur olika typer av naturresurser påverkar exportdiversifiering var för sig. Det har gjorts en del studier på ämnet utifrån framförallt olja och vad det har för påverkan på till exempel demokrati men det borde undersökas ur andra perspektiv med. Alla studier ovan ska helst göras i så homogena grupper av länder som möjligt. Detta för att ta fram politiska reformer som funkar i specifika omständigheter snarare än generellt.

Avslutningsvis, att naturresursriksdomar i sig själv skulle vara dåliga finns det en växande enighet emot. Däremot finns det en hel del bevis på att en diversifiering av exportsektorer är förknippat med högre tillväxt på lång sikt och att länder som fastnar i ett naturresursberoende presterar sämre på lång sikt (Gelb 2010, s 3). Framgångssagan för länder i utveckling är delvis på grund av deras signifikanta diversifiering av export (Imbs & Wacziarg 2003, s 64) som det finns starka empiriska bevis för. Länder med en diversifierad export presterar bättre på lång sikt och resultatet är robust vid utelämnande av OECD-länder (Hesse 2008, s 11).

5. Slutsats

Studien som förts i uppsatsen har med hjälp av data från Världsbanken och IMF undersökt en möjlig koppling mellan naturresurser och exportdiversifiering. Urval av länder för närmare undersökning har skett med hjälp av definitionen *tillväxtmarknader och utvecklingsekonomier* och att de har en komparativ fördel i naturresurser, vilket har gjort dem till en någorlunda homogen grupp. Observationer för dessa länder i perioden 1970 till 2010 har använts för att få ett så omfattande material som möjligt till sambandsanalysen. Det började med en inledning som diskuterade länder i utveckling kortfattat samt varför exportdiversifiering är viktigt för dem. Detta följdes av en litteraturdiskussion som behandlade bakgrunden till naturresursfällan, exportdiversifiering och slutligen en syntes mellan de båda. Sedan kom en redogörelse av det empiriska tillvägagångssättet för studien,

data och specifikationer. Slutligen presenterades och tolkades resultatet vilket lett fram till denna slutsats.

Undersökningen baseras på paneldatametoder, där några men inte alla resultat har följt förväntningarna som delgavs läsaren. Den tydligaste förväntningen, att naturresurser per capita skulle visa en signifikant effekt fem år senare på exportkoncentration uppfylldes då BNP per capita togs med i specifikationen, men utan denna variabel blev inte heller naturresurser per capita (t-5) statistiskt signifikant. Det fanns även en förväntan om att naturresurser per capita oavsett lagg skulle påverka exportkoncentration till viss del då det fanns en korrelation. Detta uppfylldes när även BNP per capita togs in i specifikationen. Specifikation (ii), (iii) och (iv) förklarar alltså till viss del exportkoncentration i ett mindre utvecklat land med en stark komparativ fördel inom naturresurssektorn.

För den inledande frågeställningen "Naturresursfällan och exportdiversifiering i mindre utvecklade länder. En kontradiktion?" har slutsatsen nåtts att ja, det är en kontradiktion. Mindre utvecklade länder får en minskande diversifiering när deras vinster från naturresurssektorn ökar, de fastnar i naturresursfällan. Detta vilket på lång sikt leder till en minskande tillväxt och kopplat till det, en stagnerande utveckling. För att lyckas med diversifiering finns det en faktor som är viktigare än resten; att undvika vilda förändringar i den reala valutakursen och perioder av hög övervärdering.

Avslutningsvis vore det intressant med vidare forskning och studier (som även delvis gjorts) på kopplingen med institutioner och humankapital, men även institutioner i ett mer avgränsat och tydligt perspektiv. Detta för att reda ut exakt vad det är inom begreppet som påverkar exportdiversifiering och hanterandet av naturresurser. Även studien av naturresursers påverkan var för sig är av intresse. Helst ska studien utgå från länder som är så homogena som möjligt för att få fram politik och beslut som funkar i specifika omständigheter snarare än generellt. Detta för att testa teorier specifikt för att senare kunna applicera tydligt på verkligheten.

Referensförteckning

- Ahmadov, A. K. (2014). Blocking the Pathway Out of the Resource Curse: What Hinders Diversification in Resource-Rich Developing Countries? Tillgänglig Online: <https://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/GLF/ahmadov.pdf>. [Åtkomst 12 januari 2018].
- Auty, R. M. (1993). Sustaining Development in Mineral Economics. London: Routledge.
- Balavac, M. (2012). ETSG, Annual Conference Paper, ETSG, Annual Conference Paper, [e-journal] no. June, pp.1–47, Tillgänglig Online: <http://www.etsg.org/ETSG2012/Programme/Papers/288.pdf> [Åtkomst 13 januari 2018].
- Borkakoti, J. (1998). International Trade - Causes and Consequences. London: Macmillan Press Ltd.
- Brunnschweiler, C. N. & Bulte, E. H. (2008). The Resource Curse Revisited and Revised: A Tale of Paradoxes and Red Herrings, Journal of Environmental Economics and Management, [e-journal] vol. 55, no. 3, pp.248–264, Tillgänglig Online: https://ac-els-cdn-com.ludwig.lub.lu.se/S0095069608000193/1-s2.0-S0095069608000193-main.pdf?_tid=4eb22490-f854-11e7-8724-00000aab0f6b&acdnat=1515842844_6ad6c0df8c66e556953af8776ff94e31 [Åtkomst 13 January 2018].
- Dougherty, C. (2011). Introduction to Econometrics, 4. Uppl. Oxford: Oxford University Press.
- Gelb, A. (2010). Economic Diversification in Resource Rich Countries, World, [e-journal] no. November, pp.1–23, Tillgänglig Online: <https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2010/afrfin/pdf/Gelb2.pdf> [Åtkomst 13 januari 2018].
- Hausmann, R. & Klinger, B. (2007). The Structure of the Product Space and the Evolution of Comparative Advantage, CID Working Paper, Harvard University, Cambridge, Tillgänglig

Online:

<https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/cid/files/publications/faculty-working-papers/146.pdf> [Åtkomst 12 januari 2018].

Hausmann, R. & Rigobon, R. (2003). An Alternative Interpretation of the 'Resource Curse': Theory and Policy Implications, Working Paper Series, [e-journal] vol. 129, no. 9424, Tillgänglig Online: <http://www.nber.org/papers/w9424> [Åtkomst 4 januari 2018].

Hesse, H. (n.d.). Export Diversification and Economic Growth Commission on Growth and Development, [e-journal], Tillgänglig Online: www.growthcommission.org [Åtkomst 13 januari 2018].

Imbs, J. & Wacziarg, R. (2003). Stages of Diversification, American Economic Review, vol. 93, no. 1, pp.63–86. Tillgänglig Online: <https://www.aeaweb.org/articles/pdf/doi/10.1257/000282803321455160> [Åtkomst 13 januari 2018].

International Monetary Fund (2017). World Economic Outlook: Seeking Sustainable Growth: Short-Term Recovery. [ebook] Tillgänglig Online: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2017/October/pdf/main-chapter/text.ashx?la=en> [Åtkomst 13 januari 2018].

International Monetary Fund (i.d.). Tillgänglig Online: <https://www.imf.org/external/datamapper/Technical%20Appendix%20for%20Export%20Diversification%20database.pdf> [Åtkomst 8 januari 2018]

Kreuter, F. & Kohler, U. (2012). Data Analysis Using Stata, 3. Uppl. Texas: Stata press.

Krugman, P. R., Obstfeld, M. & Melitz, M. J. (2015). International Economics - Theory and Policy, 10. Uppl. Harlow: Pearson Education Limited.

Longhi, S. & Nandi, A. (2015). A Practical Guide to Using Panel Data. London: SAGE Publications Ltd.

- Papageorgiou, C. & Spatafora, N. (2012). Economic Diversification in LICs: Stylized Facts and Macroeconomic Implications, IMF Staff Discussion Note, [e-journal] vol. 12, no. 13, Tillgänglig Online: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1213.pdf> [Åtkomst 13 januari 2018].
- Reiter, J. & Jönsson, C. (2002). Handelspolitik I Förändring. Stockholm: SNS Förlag.
- Sachs, J. D. & Warner, A. M. (1995). Natural Resource Abundance and Economic Growth, NBER Working Paper Series, [e-journal] vol. 3, p.54, Tillgänglig Online: [http://www.nber.org.ludwig.lub.lu.se/papers/w5398.pdf](http://www.nber.org/ludwig.lub.lu.se/papers/w5398.pdf) [Åtkomst 13 januari 2018].
- Sachs, J. D. & Warner, A. M. (2001). The Curse of Natural Resources, European Economic Review, [e-journal] vol. 45, no. 4–6, pp.827–838, Tillgänglig Online: <http://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/about/director/pubs/EuroEconReview2001.pdf> [Åtkomst 13 januari 2018].
- Sala-i-Martin, X. & National Bureau of Economic Research, I. (n.d.). I Just Ran Four Million Regressions, NBER Working Paper No. 6252, Tillgänglig Online: <http://www.nber.org/papers/w6252.pdf><http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ecn&AN=0717801&site=ehost-live>.
- Samen, S. (2010). A Primer On Export Diversification: Key Concepts, Theoretical Underpinnings And Empirical Evidence, [e-journal], Tillgänglig Online: http://blogs.worldbank.org/growth/files/growth/EXPORT_DIVERSIFICATION_A_PRIMER_May2010%281%29.pdf [Åtkomst 16 januari 2018].
- Todaro, M. P. & Smith, S. C. (2015). Economic Development, 12. Uppl. Harlow: Pearson Education Limited.
- Wood, A. & Mayer, J. (2001). AFRICA'S EXPORT STRUCTURE IN A COMPARATIVE PERSPECTIVE, Cambridge Journal of Economics, [e-journal] vol. 25, no. 3, pp.369–394, Tillgänglig Online: <https://doi.org/10.1093/cje/25.3.369> [Åtkomst 15 januari 2018].

Appendix

A.1

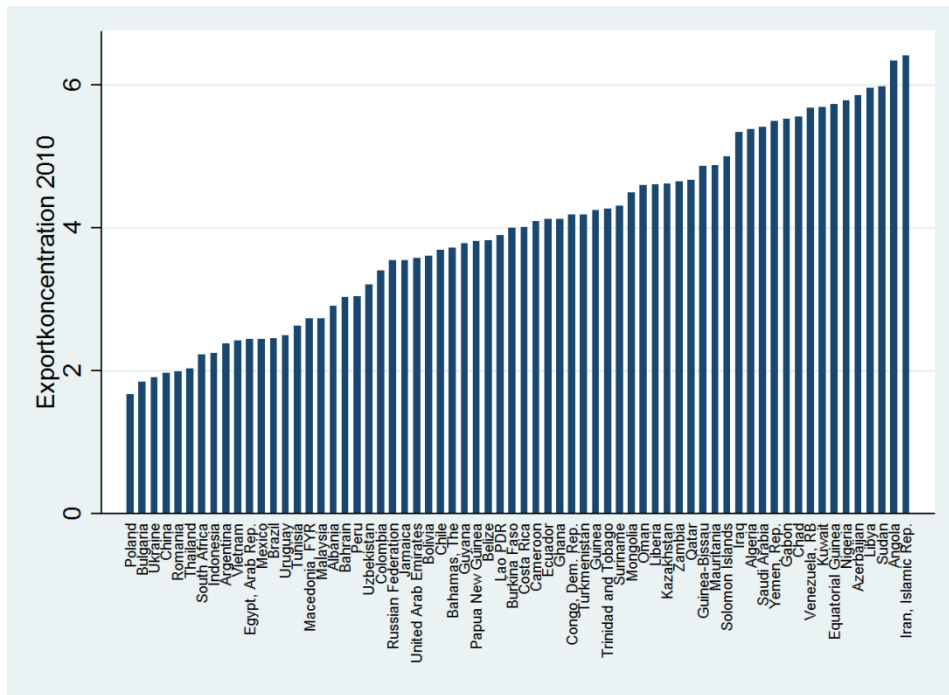
Tabell 3: Länder i studien, 66 stycken.

Albanien	Burkina Faso	Gabon	FDR Laos	Peru	Trinidad och Tobago
Algeriet	Kamerun	Ghana	Liberia	Polen	Tunisien
Angola	Chad	Guinea	Libyen	Qatar	Turkmenistan
Argentina	Chile	Guinea-Bissau	Makedonien, FYR	Rumänien	Ukraina
Azerbajjan	Kina	Guyana	Malaysia	Ryssland	Förenade Arabemiraten
Bahamas	Colombia	Indonesien	Mauretanien	Saudi arabien	Uruguay
Bahrain	Demokratiska rep. Kongo	Iran	Mexiko	Solomonöarna	Uzbekistan
Belize	Costa Rica	Irak	Mongoliet	Sydafrika	Venezuela
Bolivia	Ecuador	Jamaica	Nigeria	Sudan	Vietnam
Brasilien	Egypten	Kazachstan	Oman	Surinam	Yemen
Bulgarien	Ekvatorial Guinea	Kuwait	Papua Nya Guinea	Thailand	Zambia

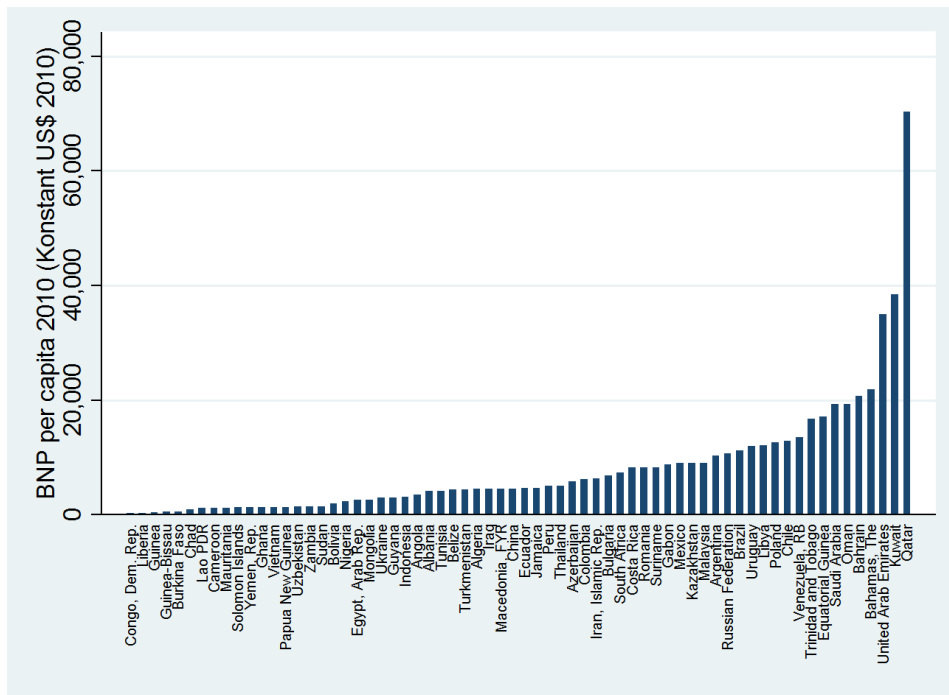
Länder som exkluderas från datamaterial:

- Nordkorea, Kuba, Västbanken, Gaza, Kosovo och Amerikanska Samoa på grund av att de fanns i IMF:s databas men inte WDI.
- Finns inte med i "IMF Diversification kit" - Botswana, Brunei Darussalam, Namibia, Sydsudan, Swaziland. Därav borttagna från resursrika länder.

Figur 4 - Exportkoncentrasjon per land i studien 2010

Figur 5 - BNP per capita per land i studien 2010

A.3

Tabell 4: Korrelation mellan variablerna i specifikation

Korrelation	Exportkoncentration	Naturresursvinster/cap(t-5)	Naturresursvinster/cap (t-3)	Naturresursvinster/cap (t)	BNP/cap (t-5)	BNP/cap (t-3)	BNP/cap (t)
Exportkoncentration	1,0000						
Naturresursvinster/cap(t-5)	0,2920	1,0000					
Naturresursvinster/cap (t-3)	0,3203	0,9318	1,0000				
Naturresursvinster/cap (t)	0,3340	0,8610	0,9184	1,0000			
BNP/cap (t-5)	-0,1149	0,5550	0,5596	0,5477	1,0000		
BNP/cap (t-3)	-0,1238	0,5449	0,5582	0,5521	0,9949	1,0000	
BNP/cap (t)	-0,1416	0,5258	0,5454	0,5554	0,9804	0,9906	1,0000

Figur 6 - Korrelation exportkoncentration och naturresursvinster per capita (t-5)

